

O B S A H

1	Eda Kriseová	Co se stalo na horách
7	George Orwell.....	Výsada vzdělanců
18	Petr Kabeš	Těžítka
22	Ivan Klíma.....	Spásné kamióny
30	Karel Pecka	Mužská otázka
32	Milan Jungman	Sonda do ženina intimissima
38	Ludvík Vaculík.....	Redukce knihovny

Leden 1983

Copied from a type-written carbon copy, bound, and
made available by

DOKUMENTATIONSZENTRUM ZUR FÖRDERUNG DER UNABHÄNGIGEN
TSSCHECHOSLOWAKISCHEN LITERATUR e.V. for research and
information purposes. Copyright continues to be held by
each individual author and must be strictly observed. If
clarification is required, please consult the Centre
before publication of any item.

DOKUMENTATIONSZENTRUM
SCHWARZENBERG 6
D-8533 SCHEINFELD
Tel. 09162/7761

Už třetí týden - od začátku března - nebyl ve městě otevřen ani jediný obchod s potravinami. Z hostinců zvolna vyvětrávaly poslední zbytky pивního pachu. Ulice zely prázdnotou. Když období hladu teprve začínalo, obyvatelé města se ještě zoufale snažili dopátrat nějakého zapomenutého krámu či hospůdky, hledali překupníky, navštěvovali-se vzácnými kusy porcelánu či te^sť téměř zbytečnými šperky-vyvolence, kteří obdrželi propustky ven z města a mohli tedy zlato i porcelán se ziskem směnít za pytlíky mrkve, brambor či dokonce mouky; také stále znovu táhli do městských parků, aby se přesvědčili na vlastní oči, že už nezůstal naživu ani jediný holoubek, ani sýkorka či vrabec, ale většinu už od té doby přemohla apatie. Jen kolem poledne se vyvalil mnohohlavý zástup ze všech obytných jednotek a hladoví s plecháči v ruce spěchali na vyhrazená místa, kde zastavovala vojenská cisterna, z níž lhostejný a sytý voják odměřil do připraveného hrnku přesnou dávku polévky.

Školy nevyučovaly už od vánočních prázdnin, většina továren i úřadů nepracovala už od Nového roku a tak také přestaly jezdít autobusy. Ještě několik týdnů vycházely noviny, pak zmizely ve stejnou dobu jako program z televizních obrazovek. Jen Rozhlas, aspoň v těch hodinách, kdy pustili do sítě proud z dálkových vedení, dosud vysílal: po většinu času nasládle tklivé melodie. Zato v krátkých zpravečských vstupech se snažil nasycený hlasatel dodat obyvatelům města načěji: Pomoc se blíží. Konvoje nákladních vozů s potravinami už přecházely hranice.

Všichni, kdo ještě poslouchali, věděli, že hlasatel lže. Ale předstírali sami sobě, že mu věří. Co jiného jim zbývalo, když se celý život snažili věřit falešným slibům, když se vším svým

jednáním připoutali právě jen k tomu, co se teď před jejich očima rozpadalo?

Ještě si ten rozpad odmítali připustit. Ještě věřili, že právě tak jako kdosi o polebných pošle cisternu s polévkou, kdosi jiný, až k tomu uzraje čas, pošle jiné vozy s jinými vozataji - ti pak obnoví bývalý stav světa.

Ale bratr Jan, i když mu bylo sotva osmnáct let, chápal, že se nic neobnoví, nic nebude nikomu dáno zdarma či darem. Rajské časy hojnosti, o nichž bájili starci, knihy, jeho učitelé, televize i vlastní rodiče, byly buď výmyslem anebo sebeklamem vzpomínajících.

Bratr Jan s lítostí, kterou jen zakrýval pohrdání, pozoroval ~~xxáka~~ otce, jak zhrouceně sedí v křesle a zírá na obrazovku televizoru, jako by stále čekal, že se mu odtud dostane odpovědi na některou z otázek, na něž on sám zřejmě marně hledal odpověď. Pokud ji kdy vůbec hledal. Pak televize pohasla, vysílání bylo prý prozatímně pozastaveno - redaktoři jistě už dávno uprchli na svá venkovská sídla - a bratr Jan čekal, že se otec vzmuží. Teď, když mu zavřeli jeho úřad a odňali ^{ob}zdroje ~~ž~~živý stejně jako zdroje zábavy, konečně něco podnikne. Otec však nadále seděl zhrouceně v křesle. Na co čekal? Že se odtěkud doostaví vyslanec s dobrou zprávou, či mudrc, který mu vnukne, jak má on a všichni ostatní jednat? Copak všichni ti, kteří jen trpně vyčkávají, nejsou už ztraceni, nevyčávají se předem na milost někomu, koho ani neznají a kdo pak podle svého uvážení rozhodne o jejich osudu?

Jak může rozhodnout? A proč by měl vůbec rozhodovat v jejich prospěch, když oni sami toho nebyli nikdy schopni? Snad otec jednou pochopí, že čekal nadarmo, že čekal na něco, co nemohlo přijít, jenže na co se v té chvíli zmůže? Buď zůstane dál sedět v křesle před vyhaslým televizorem a bude čekat na smrt, anebo v zoufalství

popadne nějakou hůl, násadu od smetáku anebo dokonce kovový staviv zpod fotografického aparátu a takto vyzbrojen vyběhne na ulici a bude se bezcílně hnát městem a bude vykřikovat - nejspíš spolu s ostatními - svoje zklamání a bude hledat, koho by za vše obvinil, na kom by se pomstil, bude hledat viníka až do chvíle, kdy ho raženou, zadrží, spoutají, odvezou do tábora, zastřelí anebo nějak jinak umlčí.

Výsledek bude stejný - jako kdyby zůstal ve své židli ve vychlázejícím pokoji s vyhaslým televizorem.

Když se otec neodhodlával k činu a matka se stále častěji vracela hneď po ránu z nočních front s prázdnou taškou, rozhodl se bratr Jan, že se musí začít sám starat o svůj osud.

Ale jak má člověk naložit se svým osudem ve světě, který se rozpadá, jak uniknout potopě, když už se vody začaly rozlévat?

Věděl, že musí být připraven podříknout cokoli, musí se naučit zmáhat jakékoliv překážky: vydržet zimu a hlad, žízeň a zoufalství, musí se naučit unikat a skrývat se, rvát se, bít a přijímat rány, nedávat najevo své city, zvláště ne bolest, strach a žádost, především však musí nečekaností svých nápadů a rozhodnutí předčít všechny ostatní.

Zatím ještě nepodstoupil žádnou opravdovou zkoušku, nemohl si tedy být jist, zda by v ní obstál. Byl spíše samotář. Partám svých vrstevníků se vyhýbal. Také proto, že věděl, jak nebezpečné je objevovat se v hloučcích.

Toulával se sám v okolí stadiónu, neďaleko něhož bydlel, a střílel ze vzduchovky vrány. Později se mu dařovalo polapit vychrtlého psa anebo zdivočelou kočku. Když jim pažbou své vzduchovky roztříštil hlavu, stáhl je z kůže a maso přinesl domů.

Rodina už příliš hladověla, než aby kdokoli zjišťoval, odkud pochází maso, které pojídá.

Jak však přibývalo těch, kteří lovíli stejně, jako lovil on, ubývalo kořisti. Obvod města bylo zakázáno překročit, a on tedy, pokud se nechtěl ocitnout opět v beznádejně bloumajícím a hladovém zástupu, který mohli kdykoliv napadnout, rozehnat či dokonce znábit, si musel najít jiná loviště a rozhodl se tedy, že se uchýlí pod zem.

Do stoky se spouštěl na opuštěném místě za stadiónem, vždy až po setmění, vyzbrojen vzduchovkou, lanem a přenosnou svítilnou.

Z chladných, vlhkých výklenků pak pozoroval, jak se pod ním valí temná tekutina, vnímal její ostrý, omamující pach a ještě více zaznamenával zvuky, které ho obklopovaly, tiché, šumivé plynutí splašek a ještě tišší harašení rychlých krůčků. Přikrčen číhal, až je v matném světle zahlédne. Ze vzduchovky nemohl nikdy zasáhnout víc než jednu jedinou z těch velkých vyžraně spokojených myší. Za noc jich však někdy ulovil pět anebo i šest. Ale jak dlouho mohl čekat, že jeho úlovek zůstane neztenčený?

Potkany stáhl ještě pod zemí. Vyvržené vnitřnosti hodil do stoky. Maso čoma nakládal do láku.

Začátkem čtvrtého březnového týdne se na ulicích skutečně objevil v doprovodu policejních vozů vytoužený konvoj kamiónů. Bylo jich patnáct. Na chladičích jim radostně vlály praporky v národních barvách a rudé transparenty na hranatých korbách hlásaly, že vezou pomoc hladovějícím.

Město, ještě před chvílí sklíčené zoufalstvím, se zazmítalo nadšením. Otcové vybíhali do ulic a objímali se. Matky vzlykaly a zvedaly vychrtlé děti nad hlavu, aby i ony mohly spatřit spásné kamióny. Někteří z přihlížejících se pokusili běžet za konvojem a jiní, prozíravější se roztíhali k uzavřeným obchodům, aby si zajistili místo ve frontě.

Konvoj dojel až na rozlehlé parkoviště před stadiómem, vozy se rozdělily do tří řad a zastavily. Řidiči v modrých kombinézách vystoupili z kabin, seřadili se do zástupu a odpochovali do bran stadiónu. Pak z doprovodných vozidel vyskákali uniformovaní strážci pořádku a celý prostor obklíčili a uzavřeli.

Bratr Jan byl mezi těmi, kteří pronikli až téměř ke korádonu policistů. Po dotyku s nimi ovšem netoužil. Z boční uličky, na jejímž konci bydlel, pozoroval bílé helmice, které se míhaly počel barevných kamiónu, a čekal, co se bude dít.

Pak se nad ním rozezněl ampliún. Revoluční píseň předznamenávala dobrou zprávu. Dobrou zprávu doprovázela výzva, aby se lidé rozešli do svých domovů. Krušné období strádání už je za námi, volal nasycený hlasatel, nároky všech budou uspokojeny.

Bratr Jan hleděl na zmrtvělé vozy a představoval si, co se skrývá v jejich nitrech. Nepochyboval o tom, že hlasatel lže. Nikdo nebude uspokojen ve svých nárocích. Až se lidé rozejdou, v noci, nejpozději ráno, přijedou vojáci, vyloží náklad a odvezou jej do svých přísně střežených skladů, z nichž se pak uvolí vydat jen tolik, kolik se jim zachce. Sledoval, jak bílé helmy se zvolna tlačí k němu, otočil se tečy a spěchal k domovů.

Večer, tentokráte o něco dříve, než obvykle, sestoupil do podzemí. Hlavní stoka vedla pod stadiómem, nesmí jen minout odbočku k parkovišti, nesmí zvolit falešný otvor, jimž by vystoupil vzhůru. A musí doufat, že některé z těžkých kol nedosedlo přímo na kanálovou mříž. Musí také doufat, že na místo dorazí dřív než čtyři vykladačů.

Když nadzvedl mříž a rozhlédl se, zjistil, že se ocitl pod jedním z vnitřních kamiónu. Protáhl se otvorem, přiklopil opět mříž a doplazil se pod záč vozu.

—b

V namodralém světle řídkých luceren rozeznával bílé helmy, které

se pohybovaly po okrajích parkoviště. Dav už zmizel, parkoviště zůstalo pusté, a tiché a temné - i jeho kryl stín mohutného vozu. Vztyčil se a přitisknut těsně ke korbě vozu se doplížil k zadním dveřím. Nahmatal kliku a pátral po zámku. Náhle si všiml, že dveřní štěrbinou proniká zevnitř nepatrně světlo.

Ustrnul v nehybnosti. Zevnitř se ozval tichý, pravidelný klapot. Jako by hlomozil jakýsi dobře ukrytý stroj.

Odhodlal se a stiskl kliku.

Dveře nebyly uzamčeny a on před sebou spatřil rozlehlou prostorou, kterou slabě osvětlovala stolní lampa.

Vnitřek vozu byl prázdný, jen o ječnu z bočních stěn se opíraly dvě kovové skříně, přímo za řidičovou kabinou u malého stolku seděla dětská postavička a Źukala na psacím stroji.

Bratr Jan vstoupil dovnitř a zavřel za sebou. Postavička se otočila a jemu teď z nažloutlé liliputánské tváře hleděl vstříc zářivý pohled trochu šikmých, tmavých očí. Lilipután seskočil ze židličky, uklonil se a vyrazil několik hrdelních skřeků: "A, a, a," znělo to, jako by se něčím dusil.

"Jídlo," řekl bratr Jan, "kde máte jídlo?"

Trpaslík se znovu uklonil, na jeho tváři tkvěl široký, nechápeavý úsměv.

"Jídlo," opakoval bratr Jan a ukázal nejprve na ^{ústka} své a potom na žaludek. "Přece jste nepřijeli s prázdnýma ~~zabranými~~ vozama."

Trpaslík otevřel vrchní zásuvku svého ~~xxx~~ stolku. V jeho prstech se zabělely dvě kostky cukru. Podal je Janovi a uklonil se.

Na stolku vedle psacího stroje si všiml telefonu a ještě jakéhosi přístroje se spoustou tlačítek.

Lilipután se stále usmíval, nejspíš ho považoval za někoho, kdo měl v této chvíli přijít, a na něhož se měl usmívat. Bratr Jan k

němu přistoupil, sehnul se, popadl ho pod pažďím a zvedl do výše. Na okamžik zahlédl v zářících trpaslíkových očích údiv. Přehmátl levou rukou a uchopil mužika za kotník pravé nohy a převrátil ho hlavou dolů. Z liliputánova hrdla se vydral chraptivý skřek.

Držel ho teď oběma rukama za kotníky nohou, pak udělal dva nutné kroky ke stěně, která oddělovala prostor vozu od řidičovy kabiny, a rozmáchl se bezmocným tělíčkem proti ní. Malá hlava tupě udeřila o plech. Trochu se polekal zvuku, který porušil ticho uvnitř vozu, zároveň vnímal zmítavé pohyby těla, jež držel. Rozmáchl se znovu a pak ještě jednou, snáhlou zuřivostí, kterou v něm vzbuzovaly ty tupé a přitom ohlušující úděry. Pak si uvědomil, že tělo, které drží, znehybnělo, jako by v ruce svíral pytel anebo ještě spíš obrovitou, zkrvavenou mrtvou myš.

Odhodil tělo do kouta vozu a chvíli v nehybnosti naslouchal.

Když otevřel první skříň, našel na policích jen obyčejné kartotéční krabice označené velkými tiskacími букvami.

Vybral si jednu a chvíli v ní listoval. Jakmile objevil štítek se svým jménem, vytáhl jej a dlouho prohlížel proti světlu. Dírky vytvářely kříž, ale jejich poselství nedokázal vytušit.

V druhé skříni na ramíncích visely uniformy s blyštivými epoletami. Ta dětská zřejmě náležela liliputánovi, stejně jako šavlička a menší ze dvou protiplynových masek.

Vzal pouzdro s větší maskou, postavil je na stůl a otevřel vrchní zásuvku. Nabral si plnou hrst cukrových kostek a nacpal si je do úst. V prostřední zásuvce ležela rychlopalná pistole i se zásobníky. Když si ji strkal do kapsy, rozezněl se těsně před ním telefon. Ještě kvapně hnátl po zásobníku, pak zvedl sluchátko.

"A, a, a," zamumlal.

Ve sluchátku kdosi odměřeně a naučeně odříkával jakousi formuli v cizí hrdeční řeči. I když nerozuměl ani jedinému slovu, byl si téměř jist, že právě přijal hlášení před zahájením akce.

Když hlas umkl, Jan zavěsil. Nacpal si do úst další hrst cukru, nabíil zásobník do pistole a pak otevřel kovové pouzdro a vytáhl z něho masku. Byl jistě už nejvyšší čas, aby si ji nasadil.

Ivan Klíma

210